

21.12.2006

Dnro 2705/4/06

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Juha Haapamäki

ESITUTKINNAN KESTO JA SEN PÄÄTTÄMINEN YHDEN EPÄILLYN OSALTA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli oikeusasiamiehelle 22.8.2006 osoittamassaan kirjeessä häneen kohdistuneen esitutinnan kestoja. Hän kertoi, että häntä kuulusteltiin rikoksesta epäiltynä maaliskuussa 2001 ja vasta lokakuussa 2005 tutkinna njohtaja oli ilmoittanut hänelle, ettei häntä ole enää syytä epäillä rikoksesta kyseisessä asiassa. Kantelija katsoi, että esitutkinta oli ollut vireillä kohtuuttoman pitkään, mikä on myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastaista.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumatietoja

Kantelijaa on kuulusteltu rikoksesta epäiltynä kantelun tarkoittamassa esitutkinnassa maaliskuussa 2001. Käytettävissäni olevan selvityksen mukaan hän on vasta tuolloin tullut tietoiseksi häneen kohdistuneesta rikosepäilystä. Tutkinna njohtajana toiminut rikostarkastaja A on 29.9.2005 päivätyllä kirjeellä ilmoittanut kantelijalle, että *"esitutinnan nyt edistyessä osallisuuttanne on tarkasteltu uudelleen ETL 43 § mukaan eikä teitä epäillä enää asiassa rikoksesta"*.

Asian tutkinnanjohtajana on 8.1.2002 lukien toiminut A. Saadun selvityksen mukaan kyseinen rikosasia on siirtynyt syyttäjän harkittavaksi elokuussa 2005.

Saadun selvityksen mukaan kysymys ei kuitenkaan ole ollut vain edellä mainitun yksittäisen (sinälläänkin jo laajan) rikosilmoituksen esitutkinnasta. Samassa yhteydessä on tutkittu myös muita samaan kokonaisuuteen liittyviksi katsottuja rikosepäilyjä.

3.2 Ratkaisu

3.2.1 Oikeusohjeet

Jokaisen on perustuslain 21 §:n mukaan saatava asiansa käsitellyksi ilman aiheetonta viivytystä. Euroopan ihmisoikeussopimus puolestaan edellyttää oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin osana sitä, että asian käsittelyaika on kohtuullinen. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tätä sopimusmääräystä on no udatettava silloinkin, kun prosessi ei johda syytteen nostamiseen epäiltyä vastaan.

Esitutkintalain 6 §:n mukaan esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. Esitutkinnan viivytyksetön toimittaminen palvelee niin rikosten asianosaisten oikeusturvaa kuin esitutkinnan tuloksellisuuttakin. Asianmukainen ja ripeä esitutkinta on tärkeää koko rikosoikeudellisen järjestelmän toimivuuden ja uskottavuuden kannalta.

Esitutkintalain 9 §:n 1 momentin mukaan kun jotakuta kohtaan ryhdytään toimenpiteisiin esitutkinnassa, hänelle on ilmoitettava hänen asemansa siinä niin pian kuin se on mahdollista. Jos hänen asemansa esitutkinnassa muuttuu, on siitäkin ilmoitettava hänelle. Säännöksen 2 momentin mukaan jos esitutkinnassa ilmenee, ettei henkilöä, jolle on kuulustelussa tai muuten ilmoitettu hänen asemansa rikoksesta epäiltynä, enää ole syytä epäillä rikoksesta, mutta ettei esitutkintaa kokonaisuudessaan voida päättää 43 §:ssä säädetyllä tavalla, esitutkinta lopetetaan hänen osaltaan.

Viimeksi mainitun lainkohdan esitöissä (HE 52/2002) todetaan mm. seuraavaa:

Tarkoituksena on täydentää säännöksiä asian käsittelyn etenemisestä rikosprosessin asianosaisille tiedottamisesta siten, ettei rikoksesta epäilty, jolle on ilmoitettu hänen asemastaan esitutkinnassa, joutuisi olemaan liian pitkää aikaa epätietoisuudessa siitä, mikä on rikosprosessin lopputulos hänen osaltaan. Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus) 6 artiklan 1 kappaleen mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenkäyntiin silloin, kun päätetään häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä... Tuomioistuimen ratkaisujen mukaan kohtuullisen ajan mittaaminen alkaa sellaisesta hetkestä, jolloin henkilö on saanut virallisen ilmoituksen perusteella tietää olevansa epäilty, ja päättyy silloin, kun asiassa on annettu lopullinen ratkaisu eli epäilty ei ole enää epätietoinen asemastaan.

Esitutkintalain 47 §:n mukaan tutkinnanjohtajan on huolehdittava, että tällaisesta päätöksestä ilmoitetaan viipymättä epäiltynä kuulustellulle, jollei tätä ole pidettävä tarpeettomana.

Esitutkintalain 43 §:ssä puolestaan säädetään esitutkinnan päättämisestä kokonaisuudessaan saattamatta asiaa miltään osin syyteharkintaan. Tämä voi tapahtua sillä perusteella, että 1) tutkinnassa on käynyt selville, ettei rikosta ole tehty taikka ettei asiassa voida nostaa ketään vastaan syytettä tai esittää muuta rikokseen perustuvaa julkisoikeudellista vaadetta tai 2) esitutkintaviranomainen on tutkinnan aloittamisen jälkeen päättänyt esitutkintalain 4 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetulla perusteella luopua enemmistä toimenpiteistä.

3.2.2

Kannanotto

Esitutinnan kesto

Esitutkinnalle ei voida asettaa yleistä enimmäisaikaa. Arvioitaessa esitutinnan keston hyväksyttävyyttä on otettava huomioon asian laatu, laajuus ja muut sen yksilölliset erityispiirteet. Myös yksittäisestä esitutkinnasta riippumattomat ulkoiset tekijät, kuten esimerkiksi käytettävissä olevat tutkintaresurssit sekä poliisin velvollisuus asettaa tehtävänsä kiireellisyysjärjestykseen, vaikuttavat tosiasiallisesti esitutkintojen keston.

Kyseinen esitutkinta on kantelijan osalta kestänyt noin neljä ja puoli vuotta. Tämä on mielestäni huomiota herättävän pitkä aika.

Käytettävissäni olevasta selvityksestä käy ilmi useita seikkoja, joiden vuoksi esitutkinta on kestänyt kauan. Asia on ensinnäkin kiistatta ollut poikkeuksellisen laaja ja myös ilmeisen monimutkainen. Kantelun tarkoittamaan esitutkintaan on liittynyt muita asioita ja kokonaisuaineiston laajuus on ollut n. 8 300 sivua. Esitutkintalain 5 §:n mukaan asia on esitutkinnassa valmisteltava siten, että todistelu voidaan pääkäsittelyssä ottaa vastaan yhdellä kertaa. Saadun selvityksen perusteella minulla ei ole aihetta epäillä, etteikö ole ollut perusteltua käsitellä selvityksissä esiin tuotuja rikosepäilyjä yhdessä.

Lisäksi esitutkintaa ovat viivyttäneet mm. kansainväliset oikeusapupyynnöt, joista ensimmäinen on tehty vuonna 2001. Suomen viranomaisten mahdollisuudet vaikuttaa niiden aikatauluihin ovat rajalliset – tässä tapauksessa oikeusapua on kiirehdittykin vuonna 2003. Saksasta on saatu vastaus virka-apupyynnöön heinäkuussa 2004; selvityksen mukaan tuossa pyynnössä on ollut kysymys nimenomaan kantelijaa koskevasta osasta tutkittavaa kokonaisuutta. Lisäksi muun muassa syyttäjän vaihtuminen on selvitysten mukaan venyttänyt käsittelyaikaa.

Totean, että tässä kantelussa arvostellaan nimenomaan esitutinnan kestoa eikä esimerkiksi sitä, ettei rikosepäilyyn olisi ollut perusteita. Kysymys on siis siitä, milloin tilanne esitutkinnassa muuttui kantelijan osalta siten, että häntä ei enää ollut syytä epäillä rikoksesta. Rikostarkastaja A ei ole tuonut esiin, että esitutkinnassa olisi tullut esiin kantelijan asemaan vaikuttavia seikkoja heinäkuun 2004 jälkeen. Saadusta selvityksestä ei käy muutoinkaan ilmi erityisiä perusteita sille, että kantelijan aseman arviointi tehtiin vasta loppukesällä 2005.

On sinänsä selvää, että näin laajaa asiaa ei ole mahdollista käydä kokonaisuudessaan tai erikseenkään jonkun vastaajan osalta läpi esim. kuukausittain. Saadun selvityksen perusteella arvioituna pidän kuitenkin jossain määrin ongelmallisena sitä, että ilmoitus rikosepäilyn poistumisesta tehtiin vasta 29.9.2005 eli yli vuoden kuluttua siitä, kun esitutkinnassa selvityksen mukaan oli tapahtunut jotain kantelijaa koskevaa ja yli kuukauden kuluttua siitä, kun asia oli siirretty syyttäjän harkittavaksi. Esitutkintalain 47 §:n mukaan tutkinnanjohtajan on huolehdittava, että tällaisesta päätöksestä ilmoitetaan viipymättä. Kantelun tarkoittamassa tapauksessa on ollut kysymys

varsin vakavasta rikosepäilystä (törkeä kätkemisrikos). Tämäkin seikka puoltaa nopeaa ilmoittamista.

Lisäksi totean, että kyseinen esitutkinta oli jo siirretty syyttäjän harkittavaksi. Poliisin tulee nähdäkseni tehdä mainitun lainkohdan mukaiset ratkaisut ennen asian syyteharkintaan siirtämistä ja käsitykseni mukaan myös niistä ilmoittaminen olisi perusteltua tehdä ennen kuin asia siirtyy syyttäjälle.

Asiaa kokonaisuutena arvioituani pidän riittävänä kiinnittää rikostarkastaja A:n huomiota edellä esittämiini näkökohtiin.

Totean vielä, että Suomen valtio voi joutua vastuuseen rikosasian pitkästä käsittelyajasta sinänsä riippumatta siitä, voidaanko kenenkään yksittäisen virkamiehen osoittaa menetelleen moitittavasti. Jokaisen on jo perustuslain 21 §:n mukaan saatava asiansa käsitellyksi ilman aiheetonta viivytystä. Euroopan ihmisoikeussopimus puolestaan edellyttää oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin osana sitä, että asian käsittelyaika on kohtuullinen. Suomen valtio on jo useassa tapauksessa joutunut rikosprosessien keston johdosta korvausvelvolliseksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa.

3.2.3

A:n päätöksen perusteista

A:n ilmoituksessa viitataan vain esitutkintalain 43 §:ään. Kuitenkin tosiasiasa näyttää olleen kysymys vain kantelijan osuudesta eli pikemminkin esitutkintalain 9 §:n 2 momentin soveltamisesta eikä esitutkintalain 43 §:n mukaisesta esitutkinnan lopettamisesta kokonaisuudessaan.

Tältä osin asia ei anna aihetta muuhun kuin että kiinnitän rikostarkastaja A:n huomiota lausumaani.

4

Toimenpiteet

Kiinnitän rikostarkastaja A:n huomiota kohdassa 3.2.2 ja 3.2.3 hänen menettelystään esittämiini näkökohtiin. Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aihetta.